

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежанка Костадинова Овчарова,
Варненски свободен университет "Черноризец Храбър", ръководител на кат. „Икономика“,
член на научно жури със заповед № Р-109-245/8.06.2022г. на Ректора на МУ -Варна

за дисертационен труд на тема: **КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В БИЗНЕС СТРАТЕГИИТЕ НА ФАРМАЦЕВТИЧНИТЕ КОМПАНИИ В БЪЛГАРИЯ**

с автор **ЮЛИЯН ВЕСЕЛИНОВ КОСТАДИНОВ**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висшето образование
3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление, специалност „Организация и управление на извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)“

I. Обща оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в обем от 135 страници и включва въведение, три глави, заключение, изводи и препоръки приложения и списък с използвана литература. В изложението са поместени 3 таблици, 36 фигури. Използвани са 207 литературни източници, от които 57 на кирилица, 124 на латиница и 26 източника от интернет.

Актуалност на дисертационния труд. Дисертацията третира актуална и значима тема, свързана с осъществяването на корпоративната социална отговорност на компаниите. Преобладащата краткосрочна ориентация на повечето български организации показва необходимостта от прилагане на нови подходи и модели за подобряване на социалната отговорност в съответствие с добрите световни практики. Докторантът има професионален опит като медицински представител, а понастоящем е предприемач и управител. Поради това, смятам, че настоящата разработка предлага подходящ модел и препоръки за усъвършенстване на взаимоотношенията между организациите и заинтересованите страни.

Структурата на дисертационния труд е логически последователна. Във въведението са формулирани точно целта и задачите, като очертават ясно изследователската дейност на докторанта. Открити са ограниченията, в които се извършва проучването на корпоративната социална отговорност в български фармацевтични компании.

Формулирана е основна изследователска теза, чието доказване се търси чрез проверка на валидността на три свързани тези: 1) Проучванията и иновациите във фармацевтичните компании допринасят за подобряване на бизнес средата в България и я приближават към характеристиките на добре развитите икономики с благоприятни възможности за развитие на корпоративната социална отговорност; 2) Прилагането на корпоративната социална отговорност води до подобряване на имиджа на компанията във външната среда и до по-голяма мотивация на екипите във вътрешната среда на организацията; 3) Бизнес стратегиите на фармацевтичните компании в съвременните български условия изискват приспособяване на по-голямата част от използваните в развитите пазарни условия подходи, методи и процедури за корпоративна социална отговорност. Това приспособяване изисква

създаване на модели и извеждане на алгоритми, адекватни на спецификата на фармацевтичния сектор.

Описаната от докторанта методология на изследване в дисертацията осигурява точност и обективност на резултатите.

В първа глава на дисертацията е представено обстойно проучване на специализираната литература и се извеждат същностните характеристики на корпоративната социална отговорност. За опорна дефиниция в изследването е избрана тази на Британското правителство от 2001 г., която включва пет измерения – доброволност, заинтересовани страни, социално, екологично и икономическо измерение. Като приносен момент на автора може да се приеме собствената формулировка (стр.14): *„Корпоративната социална отговорност е как дадената фармацевтична компания се отнася със своите служители и всички нейни социални заинтересованите страни, включително пациентите и околната среда, в процеса на изпълнение на своите икономически цели и цялостната си бизнес стратегия“*. В тази глава е проследено възникването и развитието на корпоративната социална отговорност в зависимост от влияещите фактори на външната среда. Представена е концепцията за КСО в България и отразяването ѝ в различни национални документи. Особено внимание е отделено на националната стратегия за корпоративна социална отговорност, международните ангажменти на страната и връзката с устойчивото развитие. Представени са областите на приложение на корпоративната социална отговорност. Синтезирани са възможностите и бариерите за осъществяване на КСО в България.

Във втора глава докторантът разглежда и систематизира международните практики и модели за приложение на корпоративната социална отговорност при изпълнение на бизнес стратегиите на фармацевтичните компании. Показани са характеристиките на мениджмънта на заинтересованите страни при осъществяване на КСО. Анализирани са „добри практики за социална отговорност“ като инструмент за успешно реализиране на корпоративните бизнес стратегии, свързани с: глобалното отчитане и конвенцията на ООН, грижа за служителите; с глобалната програма на младите хора; с образователни иновации; със служителите, обществото и околната среда и др. Извършен е преглед на моделите за приложение на корпоративна социална отговорност извън фармацевтичния сектор в Англия, Испания, Италия, Франция, Белгия, Кипър. Показани са възможностите за изграждане на международни мрежи за сътрудничество в областта на КСО в динамична среда.

В трета глава Ю.Костадинов се фокусира върху анализа на резултатите от проучването сред мениджъри и медицински представители от водещи български фармацевтични компании. Тук се откроява един от приносните моменти на дисертацията – създаване на модел на заинтересованите страни. Анализирайки зоните на припокриване и интегриране на бизнес стратегията и КСО, авторът разработва интегриран модел за въвеждане и развитие на КСО и алгоритъм за приложение на модела, което е друг важен принос на дисертационния труд. Главата завършва с ценни изводи и препоръки за ефективно внедряване и широко приложение на корпоративната социална отговорност в бизнес стратегиите на фармацевтичните компании в България.

Заглавията, включени в списъка с използвана литература показват, че докторантът познава литературата и нормативната база в изследваната област, което заедно с професионалния му опит в тази сфера, дава възможност за обогатяване на съществуващите знания и формиране на нови модели в настоящата разработка.

В обобщение, оценявам високо способността на докторанта да анализира критично съществуващите постановки, да проектира собствено изследване и да разработи интегриран модел за въвеждане и развитие на КСО в организациите, и алгоритъм за приложение на модела.

II. Приноси в дисертационния труд

Представената в автореферата справка за приносите включва три научни и три научно-приложни приноса, които приемам за лично дело на Юлиян Костадинов. Смятам, че те отразяват реално основните постижения на докторанта в резултат на извършеното собствено изследване.

III. Автореферат и публикации по дисертационния труд

Авторефератът е подготвен е в обем от 51 страници и включва разделите: съдържание на автореферат, увод, цел, задачи материали и методи, резултатите и обсъждане, изводи и препоръки, справка за приносите и списък с публикации. Добре би било да се представи съдържание на дисертацията, кратко изложение на първа и втора глава, преди представяне на резултатите от проучването.

Представени са пет публикации – четири самостоятелни и една в колектив. Три от тях са на английски и две на български език. Смятам, че тези публикации показват ясно постиженията на докторанта пред широката академична общност.

V. Заключение

Изложеното до тук ми дава основание да приема, че дисертационният труд на Юлиян Костадинов е свързан с изследване на значими и актуални въпроси от фармацевтичния бизнес. Изследователските тези, поставени в труда са потвърдени. Приносите на дисертацията се отнасят до обогатяване на съществуващи знания и създаване на модел за внедряване на корпоративната социална отговорност в бизнес стратегиите на организациите.

В заключение, давам положителна оценка на дисертационния труд на тема **„Корпоративната социална отговорност в бизнес стратегиите на фармацевтичните компании в България”** и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят на докторант Юлиян Веселинов Костадинов **образователната и научна степен „доктор” в ПН 3.7. Администрация и управление, по специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)”**.

14.07.2022 г.

Гр. Варна

Член на научното жури:

/проф. д-р Сн.Овчарова/